

Kohtaamisia mielisairaalassa

Daniel Nylund

Katso tuoreempia kirjoituksiani; [Teoblogi](#)

Seuraavassa otteita erään rakkaan ystävämme kirjeestä. Hän on eläkkeellä oleva mielisairaanhoidtaja, joka jo yli kymmenen vuotta on tukenut työtämme ja ollut meille henkilökohtaisesti valtavana henkisenä ja hengellisenä rohkaisijana.

Vaikka näiden tarinoiden päähenkilöt ja heidän omaisensakin ovat kuolleet on nimet silti muutettu, ja paikallistettavat yksityiskohdat jätetty pois.

Nämä ovat tarinoita kohtaamisista elämän pimeimmissä tilanteissa.

Anna

“On joulupäivä. Ulkona on yli 20 asetta pakkasta...”

Ystäväkirjeestäsi riitti lukemista moneksi yöksi. Se herätti joitakin muistoja noin 40 vuoden takaa: Olin silloin harjoittelijana X:n piirimielisairaalassa. Eräänä päivänä osastonhoitaja käski minut ajoissa nukkumaan, koska seuraavana iltana joutuisin yöksi töihin. Tulossa oli uusi potilas, jota minun piti vartioida. Minua valmennettiin kertomalla ihan hurjia juttuja tästä potilaasta. Hän oli kuulemma väkivaltainen sekä itselleen, että muille. Hänen raivonsa taltuttamiseen (eristyksiin sulkeminen siis) tarvittiin yleensä monta hoitajaa

Iltatuli ja menin osastolle. Huoneessa oli iso, tumma, huivipäinen nainen. Istuin tuolille aika lähelle hänen sänkyään. Varmaan hän vanhana potilaana huomasi pelkoni. Jonkun ajan päästä hän hymyili. Oli kuin aurinko olisi paistanut kun synkkyys poistui hänen kasvoiltaan. Hän sanoi ettei minun tarvitsisi häntä pelätä. Minä uskoin sen aivan täydellisesti, vaikka minua oli vanhoilla raporteilla valistettu kuinka salakavala tuo potilas on. Minä vain tiesin, ettei hän koskaan tekisi minulle mitään.

Välillä minut vaihdettiin toiselle osastolle, mutta vierailin hänen luonaan päivittäin. Eräänä päivänä hänet oli viety eristysselliin. Siellä oli pelkkä patja lattialla ja lommoilla oleva peltinen juomamuki. Parin viikon ajan vierailin sielläkin päivittäin.

Eräänä päivänä hän kertoi, että selliin pääsi jostakin hiiri. Hän oli kertonut siitä hoitajillekin, mutta eivät ne uskoneet. Hän pyysi minua viereensä patjalle istumaan ja olemaan hiljaa niin se hiiri tulisi. Ja tulihan se! Hän sanoi ystäväystyneensä hiiren kanssa ja pyysi etten kertoisi siitä kenellekään. Luulkoon vain harhaksi.

Näin miten häntä inhotti se ruosteinen juomamuki ja eräänä iltana kysyin saanko juoda siitä vähän. Hän tuntui heti käsittävän miksi minä sitä pyysin ja joimme hiljaa vuorotellen. Se oli kuin ehtoollisen viettämistä – tosin ilman leipää.

Annalla (nimi keksitty) oli sodassa kaatunut kaksoisveli, jonka kuolemasta hän syytti ja rankaisi itseään. Kerroin alussa että hänellä oli huivi päässään. Huivin alla oli partaveitsellä ajettu sänki jäljellä hänen komeasta mustasta tukastaan. Vartalossa oli silitysraudalla painettujen palovammojen arpia. Silmät punoittivat. Niitä hän oli pistänyt neuloilla. Välillä hän söi ulostettaan ja joi virtsaansa. Kaikki vain iteään rangaistaakseen.

Sitten minulta kiellettiin Annan luona vierailut. Hoitajat sanoivat hänen tulleen aina levottomaksi ja hakanneen ovea ja pattereita. Kyselin asiaa osaston harjoittelijalta, joka sanoi ettei tuo pidä paikkansa. Uskoin häntä. Annakin vahvisti asian jälkeenpäin. Hoitajat inhosivat häntä ja Anna osasi olla heille tosi pirullinen kielestään. Monia hän oli lyönytkin.

Harjoittelu-aika päättyi ja Annakin oli päässyt pois eristyksellistä. Minulla ei ollut omaa asuntoa ja Anna kysyi tulisinko heille. Hän asui isänsä kanssa. Anna taivutteli isänsä ottamaan hänet takaisin kotiin ja minä lupauduin puoleksi vuodeksi hänen yksityishoitajakseen. Anna antoi minulle sanansa, että jos hänellä tulisi pakoomielle tehdä itselleen pahaa hän kertoisi siitä ensin minulle.

Meillä oli hyvä talvi. Anna oli taiteellinen ja piirteli paljon. Leikimme olevamme kaksi oravaa. Kirjeitse saatoimme “puhella” vaikeista asioista. Nukuimme samassa huoneessa, joten hoito oli 24 tuntia vuorokaudessa.

Ja sitten surullinen, niin surullinen juttu. Näin Annan olohuoneessa peili toisessa ja pienet pinsetit toisessa kädessä. (Ennen kun luet eteenpäin, niin mitä sinä Daniel, olisit arvellut hänen tekevän?) Kun hän näki minut hän lähti vinttiin meneville rappusille. Menin perässä ja näin hänen laittavan jotain kenkäänsä. En ollut huomaavinani, mutta kun pääsin lähelle kumarruin äkkiä ja otin sieltä ne sakset. Silloin Anna tarttui minuun, heitteli seinästä seinään ja repi tukasta.

Onneksi hänen isänsä ei ollut kotona. Anna olisi ilman muuta joutunut takaisin sairaalaan. Kun hän vihdoin rauhoittui hän kertoi yrittäneensä poistaa leikaan kasvaneita karvoja. Hän sanoi usjostelleensa ja siksi teki sitä salaa.

Olin jo hakeutunut mielisairaanhoidajakouluun ja pääsinkin. Olin vielä kuukauden heidän luonaan, mutta hieno suhteemme oli rikkoutunut minun epäluottamukseni takia. Vieläkin minua itkettää kun kerron tästä.

Kuukauden opiskeltuani sain Annalta kirjeen. Hänen isänsä oli kuollut.

Isä oli pyytänyt kastelemaan omenapuita, mutta kun Anna ei heti lähtenyt isä lähti itse. Myöhemmin Anna löysi isänsä kuolleena omenapuun alta.

Hän sai uuden syyn rangaista itseään ja muut saivat uuden syyn lähettää hänet sairaalaan. Muutaman vuoden päästä Anna pääsi kuitenkin vierailemaan luonani ja olimme kirjeenvaihdossa kunnes sain sanoman hänen kuolemastaan. Rankaisu oli saatettu loppuun.

Olen Daniel kanssasi täysin samaa mieltä siitä, että toinen ihminen on yksinkertaisin, tärkein ja paras terapia kenelle tahansa.

Mummo

Sitten vielä toinen muisto noin kymmenen vuoden takaa:

Mielisairaalaan tuotiin kaupungin asunnosta 80 vuotias vanhus. Hän oli siihen asti täysin hoitanut itsensä, kantanut puut ja vedet sekä ruokkinut neljä rakasta kissaansa. En ymmärtänyt syytä, mutta kissat tapettiin ja mummo tuotiin meille.

Mummo vai oli, ei riisunut eikä pukeutunut. Sanoi vain että "hoitakaa, kun kerta olette alkaneet hoitaa."

Hän saattoi olla päiväkausia puhumatta. Istui vaikka koko yön tuolissa, jos ei kukaan riisunut ja laittanut sänkyyn. Pidin myös tästä mummosta, niinkuin pidin Annasta. Hänestä kyllä näkyi ettei hän ollut tylsämielinen vaan loukkaantunut saamastaan kohtelusta. Ehkä olimme parin vuoden ajan tutustuneet kun olin yökkönä ja seuraavana päivänä oli hänen syntymäpäivänsä. Heti illalla sanoin, että yöllä keitän kahvit ja haen hänet kansliaan kahville.

"En tule!", oli jyrkkä vastaus.

Kymmenen aikaan taas muistutin, että pari tuntia vielä ja sitten juhliitaan.

"Ei!"

Olin tuonut kotoa tarjottavaa ja laitoin pöydän koreaksi. Jo meni epäilykseni minuunkin. Mutta kun keskiyöllä menin hakemaan, niin mummo istui pukeutuneena ja kysyi:

"Joko mennään."

Kahvihetkemme venyi pitkäksi. Hän kertoi elämästään. Se oli ollut yksinäisen ihmisen elämä. Nämä olivat hänen ensimmäiset syntymäpäiväjuhlansa. Yksi veli oli ollut, mutta suhde oli kylmä. Viimeisiksi nämä synttärarit jäivät, koska mummo kuoli pian tämän jälkeen. Omaisia löytyi veljen vaimo. Meitä lähti kaksi hoitajaa häntä saattamaan.

Ne olivat mieleenpainuvat, kauniit hautajaiset. Pappi oli sydämellinen ja tunsin että hänen sydäntään liikutti ihmisen yksinäisyys. Saattajia oli meidän lisäksi tuo veljen vaimo. Haudalla kaksi vaatimatonta kukkakimppua. Ne kuitenkin näkyivät, eivät survoutuneet toistensa alle.

Liisa

Ja vielä haluan tänä joulupäivänä kirjoittaa eräästä Liisasta. Hän oli 80-vuotias ja oli asunut vanhapoikaveljensä kanssa kymmeniä vuosia. Sairaskertomuksen perusteella uskottiin, että veli olisi käyttänyt häntä seksuaalisesti hyväkseen.

Liisa kulki vapisten ja ynisi kaikki päivät. Myös hän oli syötettävä ja puettava. Tunsin annan monta vuotta. Pyysin häntä kutsumaan minua nimeltä, mutta turhaan. Toiset hoitajat olivat ihan varmoja ettei hän koskaan sellaista "opi." Liisan silmistä kyllä näki, että hän oli ympäristöstään hyvinkin selvillä.

Kerran kun taas pyysin häntä käyttämään nimeäni, niin eikös hän vain sanonut: "Pelakuu.<D> Siitä tuli joksikin aikaa lempinimeni. Kerran kun tulin kesälomalta Liisalta pääsi minut nähdessään:

"Marjatta tuli"

Kun kerran illalla peittelin Annaa nukkumaan niin istahdin sängynreunalle hänen viereensä. Hän kääntyi seinään päin mutta teki selvästi tilaa vierelleen. Laitoin itseni pitkäksi hänen viereensä.

Hetken päästä hän sanoi:

"Ville oli aina herrasmies."

Ville oli hänen kuollut veljensä. Sanoin uskovani Villen olleen herrasmies niin siskolleen kuin muillekin. Liisaa oli painanut epäilyt hänen ja veljensä suhteista.

Otin Liisan mukaan keittiöryhmään. Muina miehinä laitoin ½ kiloa silakoita tiskipöydälle ja pyysin häntä perkamaan ne. Liisa kysyi:

"Fileeraanko ne?"!!!

Liisa, joka oli puettava, riisuttava ja syötettävä fileroi nuo silakat! Ruoka valmistui ja asetuiimme pöytänsä syömään.

Silloin tuli reipas, ystävällinen hoitaja ovesta keittiöön, meni istumaan Liisan viereen ja sanoi:

"Minäpä autankin Liisaa."

Liisa hervahti kumaraan, alahuuli lerppui ja koko mummo oli kuin märkä rätti – samanlainen kuin aina ennenkin.

Voisin kertoa vaikka kuinka monta tarinaa. Tässä on vain muutama esimerkki siitä kuinka oikea suhde voi luottavaisuuden ja ajan myötä syntyä – ja kuinka pienestä se voi mennä pilalle..."

Pitääkö pyörä keksiä uudestaan?

Voi kiitos rakas ystävä. Miksei sinusta ole vanhoina päivinä tehty hoitotieteen kunniaotohtoria? No tiedän kyllä syyn. Nämä tällaiset jutut ovat ihan liian pieniä ihmeitä akateemisesti noteerattaviksi ja liian vaikeita asioita tieteellisesti tutkittaviksi.

En minä halua sinua ihannoida ja romentisoida. Sanothan itsekin ettei kaikkiin kertakaikkiaan saa yhteyttä, vaikka kuinka yrittäisi.

Nämä ovat huikeita kertomuksia siitä mitä Buber tarkoittaa kun hän haastaa jokaista omalla asenteellaan muuttamaan jokaisen sen sinäksi. On tässä jotain aavistusta siitäkin mitä tarkoittaa kun sanotaan, että Jumala kutsuu jokaista nimellä.

Kun soitin sinulle ja pyysin lupaa julkaista otteita kirjeestäsi kerroin amerikkalaisesta psykoterapeutista Jack Rosbergista, joka on käynyt opettamassa suomalaisiakin terapeutteja ja lääkäreitä miten saadaan yhteyttä koko hoitoyhteisön hylkäämiin "mahdottomiin tapauksiin", noihin toivottomiin kroonikkoihin, jotka ovat linnoittautuneet hulluuteensa ja joihin kukaan ei enää edes yritä saada mitään yhteyttä.

Rosberg painottaa myös fyysisen kosketuksen merkitystä (josta sinäkin niin kauniisti kerrot) ja sanoo että kohtaaminen syntyy vasta kun potilas voi luottaa hoitajan aitouteen ja vilpittömyyteen. Hän sanookin ettei sellaista työtä voi tehdä jos ei oikeasti pidä potilaistaan, eikä ole heistä todesti kiinnostunut. Kun kerroin UKK-instituutin erikoistutkija Jukka Laitakarista, joka haluaisi tuoda tämän "suoran konfrontaation terapian" suomeenkin, nauroit makeasti ja sanoit, ettei sellainen ole koulutuksesta kiinni. Jatkoin kertomalla sairaalan kylvettäjästä, jolla oli parempi yhteys potilaisiin kuin yhdelläkään psykiatrilla tai terapeutilla koko laitoksessa.

Niinpä. Mutta mitä siitä, jos pitää saada pitkä yliopistollinen koulutus voidakseen keksiä pyörän uudelleen, kunhan tuo ihmisten sydämiä yhdistävä pyörä tulee aina vaan uudestaan ja uudestaan keksityksi.

Pyysin sinua muuten tarjoamaan tuolle kylvettäjälle ilmaisen viikonlopun Ystävyiden Majatalossa, sillä ehdolla että saan luvan haastatella häntä. Ethän unohda. No et varmaan. Ethän sinä ole unohtanut Annaakaan, vaikka siitä on jo 40 vuotta.

P.S. Tuleeko sinulla lukijani, mieleen mitään tarinoita pienistä mutta merkityksellisen tuntuista kohtaamisista oman elämäsi varrelta? Oletko kirjoittanut ne muistiin? Haluaisitko elävöittää ja kunnioittaa niiden muistoa kirjoittamalla? Tiedän toki, että ne pysyvät ikuisina vaikka niitä ei kirjoitettaisi muistiinkaan, mutta moni muu voisi niiden kautta saada uuden aavistusyhteyden siihen mitä kohtaaminen ylipäänsä on.

Pitäiskö oikein järjestää kirjoituskilpailu, jonka pääpalkinto on ilmainen viikonloppu Ystävyiden Majatalossa? O.K. Järjestetään. Eli kirjoita meille kuvaus jostakin elämäsi tärkeästä kohtaamisesta. Pieni on kaunista, pieni on suurta.